Budstikka

Kommunikasjonsskrift for NORSK POSTHISTORISK SELSKAP

NORSK POSTHISTORISK 19 19/2 77 SELSKAP

Nummer 4 - desember 1997 Nytrykk 2014 2. årgang

RARE ADRESSER

Rare adresser på brev er et av de festligste samleområdene jeg vet om. Desverre er materialet alt for tynt. Her følger imidlertid mitt beste brev i denne sammenheng, etter Pauls herlige eksempel i forrige Budstikka:

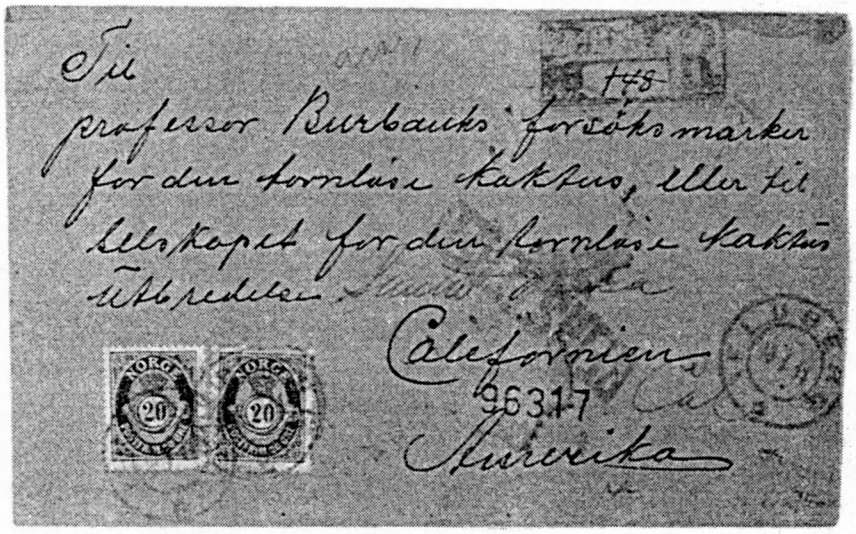

På Fluberg, i januar 1911, satt det en mann, eller kvinne ?, kanskje en bror eller søster til en utvandrer, og skrev brev. Kanskje som en takk for en juledollar sendt til den siste juleparafin ? Eller fantes det en skogbruker i Fluberg som ville innføre kaktus i gamlelandet, og som hadde lest om det i siste nummer av Skillings-Magazin ? I hvert fall er adressen: «Til professor Burbanks forsøksmarker for den tornløse kaktus, eller til selskapet for den tornløse kaktus utbredelse. Calefornien. Amerika».

Jeg har aldri visst at det har vært forsket på tornløs kaktus. Hvorfor ? Jeg vet ikke engang om tornløs kaktus idag kanskje er et begrep verden over, takket være en Ola fra Fluberg. Men jeg vet at dette brevet sannsynligvis kom frem. Rekommandert er det, først mottaksstemplet i New York 27.1., og der sannsynligvis påført adressen Santa Monica. Mottaksstemplet der 4. februar 1911. Satt det en norskkyndig mann på postkontoret i New York og ble forespurt hver gang det kom rare brev fra gamlelandet, en språktyder som kunne gi det amerikanske postverket de riktige svarene ? Mange spørsmål, ingen svar. Men det kan fort bli en novelle av et slikt brev.

Øyvind Refsnes

FORMANNENS HJØRNE:

Budstikka er igjen i trykken. Tor har satt sammen artikler og småstoff og kan gi medlemmene en tilbakemelding på hva som foregår i NPS. Vi hadde også et styremøte i forbindelse med møtet den 15.11. og en del saker ble diskutert. Vi har fått en komplett adresseliste på vår «broderorganisasjon» i Sverige - SSPD, med interessefelter for medlemmene der. Den har vi etter hvert tenkt å distribuere til alle medlemmene, samt å sende SSPD den tilsvarende for NPS. Hensikten må jo være å spre informasjon, skape kontakter og øke utbyttet kunnskapsmessig til de personer som måtte ønske dette. Når kontingentkravet kommer til medlemmene, vil det derfor være et felt hvor man kan skrive interesseområder. For å ajourføre matrikkelen i NPS også til egen fordel. Jeg håper medlemmene er med på dette.

Vi har ellers økt medlemsmassen en del dette siste året, og det vitner om at posthistorie er i skuddet som aldri før. Hjemstedssamling er etter hvert mer og mer utbredt, og blant de navnene som står som forslag til nye medlemmer er det igjen hjemstedssamlere. Interessefeltene er også angitt, slik at det er lettere for leserne å danne seg et bilde.

Vårt medlem i Tanumshede, Bent Johnsen, etterlyser en del hjelp fra posthistorikere, og som han sier - det skal komme fra NPS - ikke fra Sverige. Bent har gått utradisjonelle veier med å spre interessen for posthistorie ut over de allerede frelste. I begynnelsen var det skoleundervisning med frimerker som bakgrunn. Nå er det mer historieundervisning/kultur/belysning av vår nære fortid med posthistorien som bevis. Temaet er «Voldens Århundre» og disposisjonen til samlingen står et annet sted i Budstikka. Bent bruker denne samlingen som undervisningsbakgrunn for ungdommer i videregående skole - med bakgrunn i fremmedhat,rasediskriminering, «hvordan kunne dette skje» - problemene. Så langt har dette vært en enestående suksess. Brev og posthistorie brukes som bevis på de historiske fakta, inklusive utryddelsesleirene, og interessen er stor. Så langt har idehistorikere og personer med interesse i historie vært konsulenter, og nå søker altså Bent hjelp hos posthistorikere. Kikk gjennom artikkelen i Budstikka og gi tilbakemelding på hva som kan gjøres bedre. Er det noe som er utelatt og som kunne dokumenteres bedre ? Samtidig er dette en enestående måte å spre interesse for posthistorie på også hos personer som tidligere ikke har vært blant den «frelste skare». Gi Bent tilbakemeldinger på dette. Ideen er glimrende ! Jeg har sett hva han har å fare med.

Møtet den 15.11. var meget godt besøkt - over 30 medlemmer fant veien til Schweigaardsgt. Trygve Naug holdt et meget godt foredrag om Polen, et område som sikkert de fleste av oss ikke vet altfor mye om. Hjertelig takk for et godt kåseri, Trygve ! Dessuten - gode nyheter for alle i NPS: Vårt medlem Arvid Løhre er ansatt i Postmuseet som førstekonsulent. Det må være rett mann på rett plass og et nytt godt bindeledd mellom NPS og Postmuseet.
Jeg ønsker dere alle en riktig god jul og et godt nytt år. Håper julenissen er grei i år også.

Ivar Sundsbø

Budstikka
utkommer inntil videre fire ganger i året og sendes medlemmene i Norsk Posthistorisk Selskap.

Ansvarlig redaktør BUDSTIKKA:

Tor Østlund, Wilstersvei 14 B, 0580 OSLO
Tlf privat 22 64 19 37, Ktr: 23 14 78 65.
Fax kontor: 22 17 44 90.

Ettertrykk tillatt hvis kilde oppgis.

Styret i NPS:
Formann: Ivar Sundsbø, Postboks 4369 Torshov, 0402 OSLO.
Tlf priv: 22 29 07 43
Tlf arb: 22 35 79 43
Fax ktr: 22 35 20 55

Styremedlemmer:
Kasserer: Oddbjørn Solli, Seljeveien 23, 1481 HAGAN.Tlf priv: 67 07 70 02, telefon arbeid: 22 45 23 31
Fax ktr: 22 45 23 35
Postgiro NPS: 0801 3972932

Bjørn Muggerud, Fredrik Kvamsgt 19, 0172 OSLO. Tlf privat: 22 36 22 10
Tlf ktr: 63 84 87 94

Kjell Fiskvik, Sleipners vei 6, 5050 NESTTUN Tlf priv: 55 13 17 92

Elin Amundsen, Kapt. Roosensvei 35, 7018 TR.HEIM Tlf priv: 73 51 14 58

EN UTFORDRING.....

Først av alt er sikkert mange med meg meget tilfredse med at siste medlemsmøte var så godt besøkt. Det er ikke tvil om at noe av den gode følelsen med møtene er i ferd med å komme tilbake. Det er nemlig medlemmene selv som avgjør om NPS skal blomstre videre frem mot årtusenskiftet.

Jeg sender også utfordringen videre til medlemmene når det gjelder Budstikka. I dette nummeret føler jeg at det kan være noe for enhver smak, og det er flere bidragsytere enn noen gang. Slik må det være dersom vi skal forsøke å bli bedre.

Det er en del av dere som ganske entydig og utilslørt fastslår at forbundets NFT er bortimot kjemisk fritt for posthistoriske artikler, mens frimerkekunstnere og «fluelort-eksperter» får boltre seg fritt i spaltene.

Javel, send artikkelstoffet til meg og la oss sammen ta utfordringen med å gjøre Budstikka til Norges tidsskrift for posthistorikere. Jeg lover å gjøre min del.

Takk for i år - og en fredelig jul til dere alle i Norsk Posthistorisk Selskap.

Tø

MENNESKER I POSTEN GJENNOM 350 ÅR - TAKK !!!!!!!!!

Det er grunn til å rette en takk fra alle medlemmene i NPS til Posten, for utsendelsen av ovennevnte bok som egentlig er produsert eksklusivt for de ansatte. Når Arne Woll i sitt brev også betrakter NPS som et familiemedlem, ja da har faktisk redaktøren fått henvendelse fra et av våre naboland om hvordan slikt kan gå til - at man har et så nært og godt samarbeid med Posten. Og akkurat det er det sikkert opp til flere som kan gi svar på av tidligere tillitsmenn.

MØTER I NORSK POSTHISTORISK SELSKAP NESTE ÅR BLIR:
21. FEBRUAR 1998
18. APRIL 1998 (ÅRSMØTE)
I POSTENS FRIMERKETJENESTE, SCHWEIGAARDSGT 33 B

REFERAT FRA MØTE I NPS 6. SEPTEMBER 1997

Første del av møtet var lagt til Riksarkivet på Kringsjå, der de påmeldte 21 medlemmene fikk en grundig innføring i Riksarkivets funksjoner, rutiner og systemer. Videre var det omvisning i arkivets mange etasjer, både over og under jorda. Særlig vekt var lagt på de deler av arkivmassen som hadde interesse for posthistorikere, der bl.a. Gert Nygaardshaugs beslaglagte skipspostsamling ble vist fram.

Annen del av møtet ble holdt i Postmuseets lokaler og begynte kl 14.00. Referenten ble imidlertid sterkt forsinket på turen fra Kringsjå til Postmuseet og fikk ikke med seg det som hendte under dagsordenens punkt 1. Møteprotokollen viser at det var 26 medlemmer og 2 gjester til stede under møtet. Det var likevel stor utskifting mellom den del av medlemsmassen som møtte på Kringsjå og den delen som møtte i Postmuseet.

Dagsordenens punkt 2 var foredrag av Ole Maintz om postruter mellom Danmark og Norge. Foredraget var delt i to, først om postrutene og så om skipsposten. På grunn av ulik lovgivning og praksis når det gjaldt såkalt kapteinspost opererer danskene med en noe annen klassifisering av skipsposten enn vi er vant med og inkluderer privatbefordrede skipsbrev som fullt ut samleverdige.

Dagsordenens punkt 3 var lapskaus med tilbehør. Det ble noe trangt i lokalet da maten kom på bordet, men de tradisjonelle skåler ble utbrakt og lapskausen smakte som før.

Dagsordenens punkt 4 ble sløyfet av tidshensyn. Siste post var punkt 5, auksjonen. Det var et rimelig antall objekter frambudt, men omsetningen var til å begynne med svært laber - kanskje fordi det mest kjøpesterke publikum hadde forlatt møtet tidlig. Det meste ble likevel solgt.

Møtet ble hevet omkring kl 19.00.

Kjell Fiskvik
referent

NYTT OM MEDLEMMER

Siden forrige Budstikke har vi følgende forandringer i medlemsmassen:

Nils Magne Lundefaret har meldt seg ut av selskapet. Følgende har akseptert tilbud om medlemskap:

Finn Aune, utgiver av ny helpostkatalog (belønnet med vermeil på utstilling). Finn er frimerkehandler på heltid, ekspert godkjent av NF og har også stilt ut Norske Prefrimstempler tidligere.

Hans J. Enger, frimerkehandler og utstiller. Samlingen «Mjøsa Rundt» er kjent for de fleste som har besøkt utstillinger i det siste. Hans J. er dessuten både Bundesprüfer på Norge og ekspert godkjent av NF.

Atle Fossmark, bosatt på Stavangerkanten og har gjort seg bemerket på kort tid med en utmerket posthistorisk samling om Færøyenes posthistorie under andre verdenskrig.

Thore Habberstad, kjent person for de fleste som er innom i OFK. Thore samler norske varianter og «sideområder» innen norsk filateli, og har vært konsulent for NK i en del år.

Svein Arne Hansen, frimerkehandler og sikkert kjent for alle sammen. SA

(som han heter i frimerkekretser) har i det siste deltatt på utstilling med heder og ære med eksponatet «Destination Norway - brev fra hele verden til Norge før UPU». Her er masse godbiter !

Hallvard Slettebø, er speiderfilatelist og har deltatt med bravur på utstillinger både her hjemme og internasjonalt i motiv. Hallvard er dessuten hjemstedsfilatelist. Så hvis det er noen som har noe fra værmeldingen om «Dalstroka innafor» i form av stempler, er han sikkert interessert.

Birger Stillufsen, er bosatt i Vanse og er forfatter til boken om poststemplene i Vest-Agder. Hjemsted og stempelforskning er hans område.

Følgende samlere er foreslått som nye medlemmer - eventuelle innsigelser må være styret i hende innen nyttår:

Arne Andersen, Haugesund - utstiller av hjemstedssamling Haugesund.

Inge Johansen, Moss - utstiller i motiv i mange år (sykkelens historie) Samler dessuten lokalhistorie i Østfold (Rygge kommune og klassisk Norge).

Odd Arve Kvinnesland, Sørlandet. Mangeårig utstiller av Norsk Skipspost og stempler brukt i ruter langs kysten fra Østfold til Finmark.

Øyvind Midtlid, Sarpsborg. Opprinnelig sunnmøring som driver med lokal posthistorie på Norde Sunnmøre. Utstiller med vermeil på regional utstilling.

Erik Olafsen, medarbeider i Norgeskatalogkomiteen, frimerkehandler og samler av varianter Norge. Kjent for de fleste som en del av Kjell Germeten A/S.

IS

RESULTATLISTE DONASJONSAUKSJON TIL MØTET 15. NOVEMBER

Objekter markert med * er solgt som skriftlig bud.

1 : 33,- *	2: 33,- *	3: 44,- *	4: 20,-
5: 30,-	6: 55,- *	7: 70,-	8: 25,-
9: 66,- *	10: 50,-	11: 50,-	12: 77,-*
13:88,- *	14: 88,- *	15:20,-*	16: 22,-*
17: 22,-*	18: 22,-*	19: 66,- *	20: 30.-
21: 40,-	22: 20,-	23 44,-*	24: 33,-*
25: 20,-	26: 44,-*	27: 80,-	28: 50,-
29: 35,-	30: 30,-	31: 30,-	32: 77,-*
33: 44,- *			

I tillegg kommer en del objekter inn etter fristen for å få disse med i Budstikka. Objektene ble solgt på møtet, og innbrakte kr 920,-.

Styret ønsker å takke alle innleverere som bidrar til en bedret økonomi for Selskapet, og ikke minst er med på å øke stemningen på auksjonene. Dessuten kanskje skaffe en eller annen et objekt til samlingen. **Mange takk !**
Vi tar for øvrig sikte på en ny donasjonsauksjon høsten 1998, men dere skal få påminnelse i tide.

Jon K Kvistedal skriver følgende:

Eric Jacson, tidligere president i Scandinavian Collectors Club i GB, har gitt ut et hefte i A4 format om jernbaneforbindelsene i Norge. Heftet/boken er rikt illustrert med stempler og hans egne computertegnede illustrasjoner. Boken anbefales og prisen - 7 pund eller US Dollar 12 pr stk - burde ikke være avskrekkende. Boken kan bestilles fra:

CJS Bartlett
Hon Sec TPO & Seapost Society
41 Paxton Gardens, Woking
Surrey GU21 5TS
ENGLAND

SKRIFTVEKSEL

på dialekt mellom vårt medlem Oddbjørn Salte, Klepp og formann Ivar Sundsbø

Hei Ivar,

Du klore i den dårliga samvittighedå mi. Eg prøve å senna besje' om atte eg ikje har mulighed te å komma på mødene. Det e bara så altfor lett å glømma. Det va reint forargeligt atte eg ikje konne komma på møde onna Hafrsfjord-udstillingen her borte. Då va eg ude å reiste. Eg va i Oslo onna Norwex, å hadde bestemt meg for atte då sko eg møda, men så skar det seg då og. Eg va skoffa å leie meg, men det bler bara sånn. Eg hadde verkeligt håpt atte eg sko få treffa dåkker ein gong. Udstillingen va jaffal kjempeflotte. Det va ein store opplevelse dei tri dagene eg va der borte. Når det jelle mine aktiviteter udi filatelien så e det i groen smått lide for tiå. Dei siste ti årå har eg hatt voldigt møje å jørr på jobb. Eg roda meg ud i datateknologien, å der e der'kje møje ti te overs. Min kjære hobbi vansmkte'. Det har nå roa seg någe ner i det siste, så lystå te å ta fatt ijenn e så absolutt te stede. Der ramle inn någe henvennelsar i ny og ne, så det får'kje ti te å dø hen. Å så e det det litla piffe' når Budstikkå ramle ner i postkassen. Dene et godt tetag.

Ha ein rektigt goe dag
Oddbjørn

.....

Kjære Oddbjørn,

I vel takke de før brev og fola arti hælsing. De e'kje so mange so skriv slek so ta, og de e væl helljer ikkje så mange du fær svar tå på romsdalsk. Mæn sia du no he skreve på na sørvæstlansken dinj, lyt i væl svare mæ same sorta. Vist du ikkje he nåkkå imot de, vell i no jærne få na lisje artekkeln dinj inni Bustekkå (førræsten same namne so ei tå avviså innji Mållje - mæn ho kjæm ut kvar dag). Hannj Tor Østlund he væl helljer ikkje nåkkå imot ætt i tek mæ svare mett - so kannj de no ble nåkkå arti tå de. De e no væl ikkje so sekkert at fålk sjæna nåkko tå ta her, men de bli no einj arti vri. Kansje de bli einj stafætt mæ kjøle mange innjlægg - aillje på si dialekt. Ska me la de gå so ei utfårdring åt aillje medlæmmå i Sælskapa ???? Kor de bli ?

Vest i ikkje hære nåkkå frå de, - ætt du fer kajlle fotæ, so be i no'n Tor om ætt'n tek det innj i julenommere tå Bustekken.

Go jul å takk fer trivele brev.

Ivar S.

.....

Sjøl om både reinskriving og korrektur byr på prøvelser for en hobbysjornalist fra Hønefoss, skal jei mer enn gjærne la stafettpinnen gå videre. Kom igjen folkens, ta blyanten fatt og send mæj noen linjer på blåmstrende dialekt !

Red.

«VÅLDETS ÅRHUNDRADE»

Om man skjøt en kanonkule mellom rammene på Voksenskolen i Tanumshede den andre uken i november i år, hadde man omgående fått livstidsdom for massemord. Her fantes nemlig folk som kunne fortelle om hva som ble vist frem i frimerke-rammene - ikke hvor mye det var verd i kroner, men det ble lagt vekt på den sosiale og historiske verdien av materialet. Eller som de besøkende uttrykte det: Da vi kom og fikk se 11 rammer med frimerker, var vi klar til å snu i døren. Etter foredraget liksom talte materiellet til oss på en slik måte at vi måtte begynne på nytt.

Vårt medlem Bent Johnsen i Tanumshede har fått stor respons på sin måte å samle frimerker eller rettere sagt posthistorie på. Stor suksess med sine besøk i skolen har ført til offentlig oppmerksomhet gjennom media, som igjen har ført til at et bokforlag har banket på døren. Gjennom bruk av posthistorisk materiale, har Bent et mål om å gjøre sosial nytte ved å vise en samling som belyser vårt århundre - «våldets århundrade» - og gjennom postale objekter illustrere de mange feilaktige beslutninger fattet av så få, men som kostet nesten 200 millioner mennesker livet. Her er hans innholdsfortegnelse (samlingen gjelder Europa):

1) INLEDNING - vad är experter, vad är posthistoria, vad är fascism, vi startar jakten på själen

2) FRÅN SARAJEVO TILL VERSAILLES - första världskriget, stilleståndsavtalet

3) RØD OCH VIT TERROR - syndikalist upproren i Tyskland, frikårerna, den vita terrorn, SA.

4) BRYTNINGSTIDER - ett missnöjesparti växer, syndabock söks, antisemitism, höginflation, depression, Weimar Republikens slut

5) TREDJE RIKET - reichkansler Adolf Hitler, ordet blir ofritt = sensur mm, Legion Condor, en övning för framtiden

6) MED MØRDANDE REKLAM - väl inpackade lögner, professionell propaganda, postal spridning av propaganda

7) OPERATION OTTO - anschluss, Østerrike blir tyska riket, München traktaten, Sudetenland ist deutsch

8) OPERATION GRUEN - ett pennstreck, ett land försvinner, Protektorat Böhmen und Mähren

9) DET TOTALA KRIGET - operation weiss, Weseruebung, 10 maj 1940, 22 juni 1941, grossdeutsches reich

10) DEN SVARTA ORDEN - reichsführer Heinrich Himmler, obergruppenfuehrer Reinhard Heydrich, den svarta ordens organisation, tvångsarbetarna, Gestapo fängelserna, Wannsee konferensen eller die Endlösung

11) **KONSENTRATIONS- O. UTROTNINGSLÅGREN** - post till och från lägren, interna meddelanden och annan dokumentation

12) **OPERATION WITTLES** - Stalin skärpar, Berlin blockaden, järnridån dras genom Europa

13) **KALLA KRIGET, POSTKRIGET** - postkriget öst - väst, propagandan flödar åter

14) **BRYTNINGSTIDER** - har vi tagit lärdom ? - Kambodja, Jugoslavien, Ruanda, Burundi, Kongo, Algeriet med flera exempel

En ting kan dere være sikre på, sier Bent i sitt brev, denne samlingen koblet sammen med forelesninger åpner mange nye menneskers interesse for nettopp posthistorie - fordi den tilfører historien ny historie. Ikke priskolonner i kataloger, som dagens ungdom ikke har interesse av, snarere mer kunnskap om sitt eget århundre.

ALINGSÅS TIDNING Fredagen den 21 november 1997

Brevsamling visar elever sanningen om Förintelsen

Fick se bevisen

I onsdags fick eleverna

Eleverna upprörda

Den danske posthistorikern

Samlat brev

Med hjälp av kontakter på tyska

Projekt mot rasism i Alingsås

ALINGSÅS: På Afzeliuskolan i Alingsås pågår sedan i onsdags

SIDAN 12

LAGENS NYHETER MANDAGEN DEN 2 JUNI

Att stå det onda emot

Antirasism. Möte mellan historien och framtider

Bent Johnsen søker medlemmenes hjelp på følgende konkrete punkter:

1) Råd, vink og hjelp til pen og profesjonell montering

2) Posthistorisk hjelp til å komplettere dette århundrets historie, bl.a. gjennom å bli gjort oppmerksom på objekter som er viktige for å holde seg til disposisjonens røde tråd, objekter som han nå ikke kjenner til, men der en kopi skulle kunne gjøre nytten

Utfordringen er gitt kjære medlemmer. Jeg er sikker på at flere av dere sitter med både kunnskaper og forslag til objekter som kan komplettere samlingen. Skriv til:

Bent Johnsen, Bergsvägen 4, S-457 30 TANUMSHEDE

LONGYEARBYEN 12.7.1941

Fra et av våre medlemmer, har vi anledning til å kikke på et brev fra Longyearbyen, skrevet og poststemplet 12.7.1941. Det fører for langt å gjengi hele brevet som er på 7 tettskrevne sider, men telegrafistens beskrivelse av egen arbeidsplass kan gi alle og enhver noe å tenke på i forhold til dagens kommunikasjonssamfunn.

« Telegrafen her er veldig koselig. Halve gulvplassen er optatt av svære senderapparater som går fra gulvet og nesten til taket. Det er en kortbølgesender på 1 kw og en veldig langbølgesender på 2 kw, med tilhørende styresender og likeretter-apparat, og så nogen svære apparattavler fulle av måleinstrumenter, kontrollamper, sikringer og brytere. I en krok står en nydelig liten telefon- og telegrafisender som blir brukt til båttrafikken og værtrafikken på Kap Linné. Ved siden av den er et flått lade-aransjement for ladning av akkumulatoren. Kan lade 8 batterier samtidig. Så er det ekspedisjonsbordet som optar hele den ene langveggen. Her er alle mottagerapparatene plasert. 5 stykker i alt. 2 nøkler, 2 perforeringsmaskiner, 2 transmuttere, 4 trafikk-skrivemaskiner og 2 recordere. Dessuten sende-motta-omkoblere, startbrytere, relékoblere og spenningsregulatorer for sendere. I den tredje kroken står en ovn, og i den fjerde sitter jeg nu og skriver. Det er altså skrankepulten med en liten luke gjennom veggen ut til et rum som tjener som skrankerum. Skrankepulten som jeg kalte det er egentlig et flott skrivebord, med en hel del hyller for sortering av alle slags telegrammer, blanketter og kvitteringer. Oppe på veggen ved siden av en bokhylle full av den herskarens mangfoldighet av stasjonslister, frekvenslister og nomenklaturer og reglementer som en slik stasjon er forpliktet til å ha. Men under den står en kringkastingsmottager, og nu sitter jeg og skriver til takten av musikk fra London».

Etter en varm og lengtende beskrivelse av tekstene i den smektende dansemusikken, fortsetter telegrafisten : «Jeg kan nemlig ikke øyne nogen sjangse til å komme ned. Vel går det båter, men jeg kan jo ikke gi meg til å reise til Tigerstaden uten å vite hva jeg skal ta meg til. Men jeg håper av hele mitt hjerte at jeg slipper å bli her til vinteren».

Og det slapp da telegrafisten. En måned etterpå ble Svalbard evakuert av en britisk flåtestyrke, etter at gruver og oljelagre hadde blitt ødelagt.

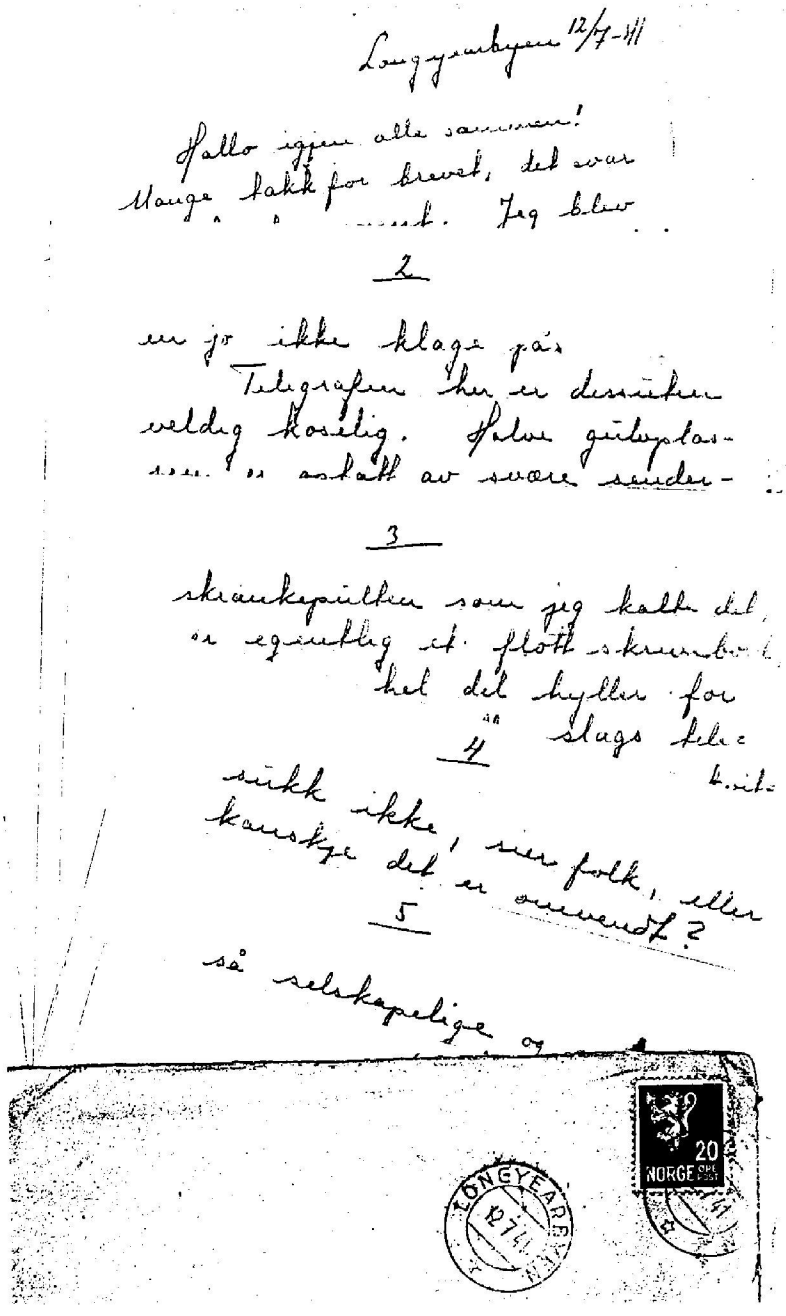
Longyearbyen 12/7-41

Hallo igjen alle sammen!
Mange takk for brevet, det var
... ... Jeg blev

2

en jo ikke klage på.
Telegrafen her er dessuten
velig koselig. Halve gulvplass-
... er optatt av svære sender-

3

skrankepulten som jeg kalte det,
er egentlig et flott skrivebord
hel del hyller for
4 slags tele-

sikk ikke, sier folk, eller
kanskje det er ...?

5

så selskapelige og

KONGERIKET POLENS FØRSTE FRIMERKE

Av Tryge Naug

Etter delingen av Polen som starter 1772 og blir fullført med den tredje delingen i 1795, opphører Polen å eksistere som nasjon. Stormaktene Russland, Østerrike og Preussen spiser hver sin del av Polen, og deres respektive postforvaltninger overtar all postal virksomhet.

Napoleon gjenoppretter nasjonen Polen i form av Storhertugdømmet Warszawa på begynnelsen av 1800-tallet (1807-1815), og en polsk postforvaltning blir på nytt innført. Men Frankrike lider nederlag i 1814.

Etter Wiener-kongressen 1814/15 gjenoppstår Storhertugdømmet Warszawa - med visse endringer - som kongeriket Polen, med den russiske tsaren Alexander I som polsk konge («Kongress-Polen»). Av politiske grunner blir den polske postforvaltningens selvstendighet stadig innskrenket i kongeriket Polen under den russiske tsaren. I 1843 blir Generalpostdireksjonen gjort om til Postdireksjon, og i 1851 endres navnet til Forvaltning av 13. postdistrikt og underlegges samtidig det russiske postdepartement.

Postforvaltningen blir noen år senere omorganisert og får navnet Forvaltning av kongeriket Polens postområde. 1 september 1858 kommer postforvaltningen under stattholderens og regjeringsrådets ledelse i kongeriket Polen. Polsk postvesen blir atter selvstendig under navnet kongeriket Polens postforvaltning. Og Polens første frimerke utgis 1. januar 1860 etter polsk dato (20. desember 1859 etter russisk kalender). Frimerket er beregnet på brev innen Polen og til Russland. Frimerket er ikke gyldig for frankering av utenlandsbrev. Frimerkets sentrale motiv er dobbeltørnen i rød oval, akkurat som på Russland nr 1. Men på Polen nr 1 er det den polske ørnen, ikke våpenet til St George av Russland. Frimerket er gyldig som frankeringsmiddel til 1. april 1865.

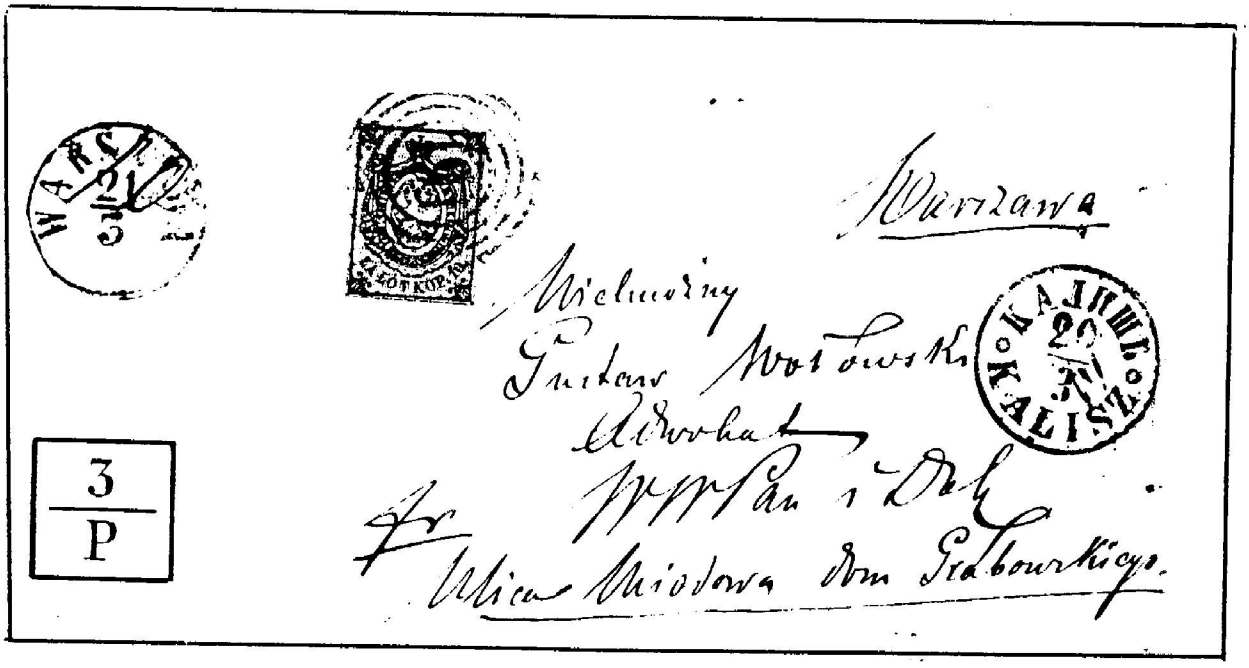

10 kopek mørkeblå/rosa - Polen nr 1 b - på brev til Warszawa. Frimerket er annulert med 4-rings nummerstempel 191. Tospråklig sidestempel KALISZ 20/3 i rødt. Ankomststempel Warszawa 21.3. og 18x18 mm 3-P. (1860)

Fra Norge til Canada i 1860
Av Oddbjørn Solli

Skilling - Oscar brev til Canada er ikke tidligere kjent. Selv om det her handler om et arkiveksemplar, synes vi likevel dette funn har krav på interesse. Artikkelen er et utdrag av en noe større artikkel av den canadiske posthistorikeren, David H.Whiteley, fritt oversatt og med noen egne kommentarer (i kursiv). Oversetteren tar på seg all skyld for eventuelle posthistoriske unøyaktigheter.

Mens jeg arbeidet i Statsarkivet i Manitoba, oppdaget jeg det viste brevet, fra Bergen, Norge til Amherstburg, Canada West. Brevet var skrevet i Bergen 20. mars 1860 av advokat J. G. von Tangen[1], og var adressert til den utvandrede norske lege og apoteker John Christian Schulz.[2] Brevet er frankert med 2 sk, 3 sk, 4 sk og en 6-blokk av 8 skilling Oscar I. Frimerkene er stemplet BERGEN 27/3-1860. Fra Bergen ble brevet sendt til Hamburg "*by packet*" og overlevert til det danske postkontoret i Hamburg, K.D.O.P.A. (Kongelig Dansk Over Post Amt). Her transittstemplet HAMBURG 1/4. Omslaget har en håndskrevet påskrift "via Hamburg for steamer... (uleselig) New York," Påskriften er overstrøket og deretter er det skrevet "Cöln, Ostende og New York. (*siden ordet "og" er benyttet må påskriften være gjort i Norge eller ved K.D.O.P.A. (Skriften kan tyde på at samme person har stått for begge påskriftene.*)

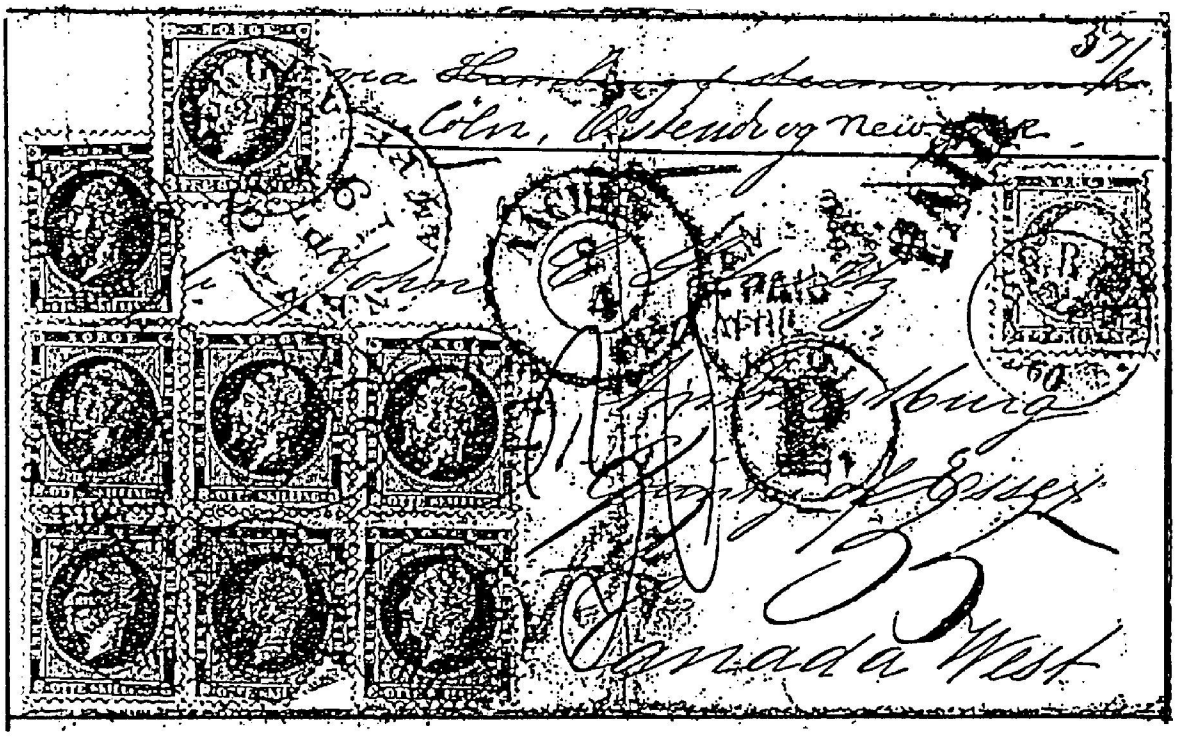

I Hamburg også stemplet med rødt HAMBURG/PAID/APRIL 1/60.[3] Siden direkte seilinger fra Hamburg til New York med *Hamburg America Line* var meget irregulære sommeren 1860, ble brevet omdirigert av Stadtpostamtet til Aachen, for å bli sendt med den mer pålitelige og hyppige "Preussian closed Mail for New York". Ved utvekslingskontoret i Aachen stemplet i rødt med AACHEN Cts. 2/4 transittstempel og med

[1] *I familie med den kjente Bergenfilatelisten Lyder von Tangen?*
[2] *Schultz ble kjent for sitt store arbeid for frigjøringen fra Hudson's Bay Company, guvenor over Manitoba i 1882 og adlet i 1888.*
[3] Dette stemplet ble brukt ved Hamburg Stadtpostamt fra 1855.

"P" (Paid). Fra Aachen ble den lukkede postsekk fraktet via Ostende og London for å komme ombord i en transatlantisk dampbåt via Cowes (Southampton). Herfra med et dampskip, *S.S.Arago*, som tilhørte *New York and Havre Steam Navigation Company.* Dette rederiet hadde kontrakt med United States Mail. *S.S Arago* forlot Le Havre kl. 16.00 4. april og Cowes kl 19.00 samme dag og ankom New York 18. april. Her ble sekken åpnet og brevet datostemplet NEW YORK/AM Pkt./APR/19.

Fra New York ble brevet sendt med tog til Windsor, noen mil fra grensen og stemplet WINDSOR U.C. /AP23/1860. Så endelig siste strekning frem til Amherstburg og der ankomststemplet AMHERSTBURG U.C./AP23/1860. Brevet har også to røde "Paid" stempler. Stemplet som har buet form finnes på betalte brev fra Europa til New York i denne perioden. "Paid" - stemplet i kursiv er antagelig kanadisk, benyttet i Windsor. Portotaksten mellom Norge og USA var, overensstemmende med "The United States - Preussian closed Mail Convention of 1852", fra 1855, 46c. pr. ½ ounce. Taksten fra Den Tysk-Østerriske Postunion til USA var 30c, og siden alle utgifter utover Prøyssens grense var på Prøyssens bekostning, ble bare en gjentagelse av 30c notert på brevet. Denne portopåtegnelse er skrevet over "16" som er portoen mellom Norge og Aachen i cents. Ved ankomsten til Windsor er "30" overstrøket og erstattet med "35", idet 5c kanadisk porto er tillagt. Portoen blir altså summen av 16c, Bergen til Aachen, 30c, Aachen til kanadisk gense og 5c til Amherstburg. Sum 51 cents , som tilsvarte 57 skilling. (51 sk Norge - USA og 6 sk. USA's grense til Amherstburg).

Den norske portotaksten angir 51 sk "over Preussen og Ostende", "almindelig Vei, i lukket preussisk - amerikansk postsæk. Brevene paategnes : via Cöln og Ostende." Brevet kunne vært sendt med den direkte Bremen/Hamburg rute med en porto på 38c, tilsvarende 40 skilling, betalt helt frem, men som nevnt var det ikke uten grunn at den "dyre veien" ble valgt. Neste Budstikke vil omtale et portobrev til samme adressat, men med en mer spektakulær postgang.

TSJERNOBYL-FRIMERKER FRA NORGE ??????

Med arbeidsplass i Posten kan det dukke opp de forunderligste ting på skrivebordet, som dette brevet som ble bragt over med bud fra Brev Avg Utland for en tid tilbake. Brevet hadde blitt stanset der pga sin «usedvanlige» frankering, selv om det på vanlig måte hadde blitt stemplet på sin ferd gjennom det automatiske sorterings- og stemplingsanlegget. Hva skulle man gjøre med brevet ??? Min anbefaling var å stanse brevet og levere det til Ubesørget (avsender var selvsagt ikke angitt) - med utgangspunkt i at Posten ikke tar imot til fremsending brev påsatt merker som kan forveksles med et frimerke. Om det ble gjort, eller det ble fremsendt til adressaten med krav om at sender skulle oppgis vites ikke. I alle fall kan det slås fast at Norge til nå ikke har utgitt noe frimerke i anledning Tsjernobyl-katastrofen 26.4.1986. Selv om fotokopien kan være dårlig, kan jeg bekrefte at det på dyret er mest ben.

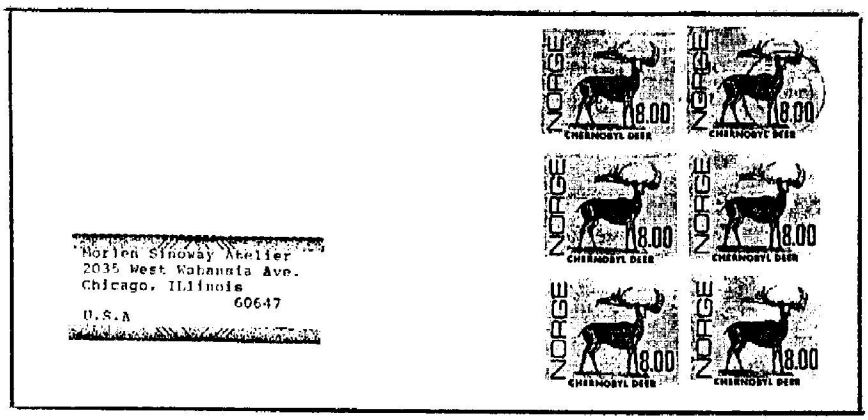

POSTÅPNERNES HJELPEFOND

Av Arvid Løhre

Dette handler kanskje mere om postens historie og norsk sosialhistorie enn om filateli. Men det starter med et brev. Konvolutten har påtrykt avsender øverst, POSTAAPNERNES LANDSFORBUND, og det er stemplet BREKSTAD (II L) 25 II 28. Det er et helt vanlig 20 øres innenlandsbrev, frankert med 20 øre rødfiolett løve II. Adressaten skulle være velkjent for de fleste, det er poståpner Johansen på Jennestad. Adressaten har imidlertid påført "Sommarøy" som adresse. Jeg kjenner ikke årsaken til dette. (Sommarøy i Vesterålen må ikke forveksles med Sommarøy i Senja. Men det var vel nettopp det mange gjorde. Derfor skiftet Sommarøy i Vesterålen navn til Myre i Vesterålen i 1940.) På dette brevet er "Sommarøy" strøket over med blåblyant, og med det samme postale skriveredskap er brevet påført "*Jennestad?*". På baksiden av konvolutten er det stemplet SOMMARØY I VESTERÅLEN (SL) -2 III 28. Normalt hadde vel dette vært riktig, men da brevet kom til Jennestad to dager senere, ble det omadressert til "*Rikshospitalet, Oslo*", og stemplet bak JENNESTAD (SL) -5 III 28. Og dermed kan vi ikke utlede stort mere av konvolutten. Men i dette tilfelle er også brevinnholdet bevart, og det gir en forklaring på hvorfor brevet ble omadressert: (se kopi)

Poståpnernes Landsforbund ble stiftet i 1909, og det var selvfølgelig arbeidet med å bedre lønnsforholdene som gjorde det nødvendig med en egen landsomfattende organisasjon. Wiggen, som har skrevet dette brevet, var tidlig med i organisasjonsarbeidet, og på hans initiativ ble Søndre og Nordre Trondhjems amts poståpnerforening dannet i 1900. S. Wiggen, født i 1865, var poståpner på Brekstad fra 1893 til 1934. Det ble tilsammen 41 år i postens tjeneste. Han hadde vervet som formann i Poståpnernes Landsforbund i 16 år, fra 1916 til 1932.

På landsmøtet i 1924 ble det vedtatt vedtekter for Poståpnernes hjelpefond. Fra 1933 ble det også satt i gang en Begravelseskasse. Trygdesystem og sosialhjelp fantes ikke den gang på samme måte som nå. En lov om syketrygd fra 1911 omfattet langt fra alle arbeidstakere, og alderstrygd ble ikke innført før i 1936. Poståpnernes hjelpefond fikk sine midler gjennom annonsevirksomhet, gaver og en del andre inntekter. "*Syklige poståpnere eller efterlevende ektefelle*" kunne få bidrag fra fondet. Jeg har bare sett vedtektene etter endringene vedtatt på landsmøtet i 1936. På det tidspunktet er det også mulig å søke om bidrag til poståpnernes barns utdannelse, "*–med fortrinsvis bevilgning til foreldreløse ansøkere*." Også reisebidrag i forbindelse med landsmøte, var det mulig og søke om.

Og slik kan et vanlig brev fortelle norsk sosialhistorie og gi oss opplysninger om de vilkår postfolkene hadde.

Kilder:

Kirkbak, Ole (1949) Poståpnernes Landsforbund, 1909 - 29. mars - 1949, 40 år.
Postbladet, Organ for Postaapnernes Landsforbund, 1.august 1936, Nr.15 : 29.årg.

POSTAAPNERNES LANDSFORBUND

BREKSTAD 25/1/28

BREKSTAD

NORGE ØRE POST 29

Hr postaapner Johansen
Rikshospitalet,
Oslo.
~~Sommarøy~~

Postaapnernes Landsforbund
(Fra Formanden)

Brekstad den 24de februar 1928.

Hr postaapner Johansen,

Sommarøy.

Herved har jeg den fornøielse aa kunne underrette Dem om, at De er tilstaaet et bidrag stort kr 150,oo av Hjelpefondets midler. Beløpet vil bli Dem tilsendt i den nermeste fremtid fra vor bankforbindelse i Oslo.

Motta min hilsen og ønske om god bedring i Deres sykdom.

Ærbødigst

S. Wiggen

LØSBREV

Av E.C. Hannevig og Paal Berg Helland

I korthet kan man si at løsbrev er brev som en antar er befordret med person som var ansatt i postvesnet eller som hadde tilknytning til postvesnet på en eller annen måte. Løsbrevene er ikke påført karteringsnummer, som jo ellers var vanlig for bl.a undervesisbrev. Det har lenge vært usikkert om det overhode fantes såkalte løsbrev i Norge. Både i Sverige og i Finland er løsbrev et velkjent begrep. Det finnes påfallende lite å finne om løsbrev i postale dokumenter og i littraturen. Det eneste vi har funnet er et Circulære fra Generalpostdirectionen i 1813, hvor det kun bestemmes betalingen for løsbrevene. Det skulle koste 4 riksbankskilling å sende løsbrev. Det er grunn til å anta at løsbrev kan ha vært besørget meget tidlig i postverkets historie. Det finnes i forfatterenes eie flere brev fra midten av 1700-tallet som mistenkes å være løsbrev. De fleste av disse er uten påskrifter.

Selvsagt skal en være svært mistenksom på om det overhode finnes brev som beviselig kan sies å være løsbrev. Selve begrepet løsbrev er det dog ingen tvil om. Man må blandt annet godta at den som et brev er adresert til virkelig har motatt det. Vanskeligheten består først og fremst i å vise til at brevet virkelig er overlatt en ansatt i postverket til besørgelse. Det var vanlig at brev som ble betrodd en person til besørgelse fikk en påtegning som f.eks "pr N.N", "pr expresse", "ved leilighet", "pr couvert" o.s.v. Mangler et brev en slik påskrift og både avsender og mottager befinner seg i samme postrute, kan det mistenkes å ha vært besørget som løsbrev.

Ovenfor er det nevnt at begrepet løsbrev kan være meget gammelt. I postverkets 350 års jubileumspublikasjon "Alltid underveis" side 49 heter det: " Det mest interssante i fogdens beskrivelse er likevel det han fortalte om postbøndene. At de kunne ta ut posten av klappen selv, og til tider nærmest fungere som landpostbud, har ikke vært kjent før". Det kan ikke være tvil om at dette gjelder det vi kaller løsbrev.

Selvsagt må påståtte løsbrev følges av en inngående analyse. Hittil har løsbrev ikke inngått i utstillingseksponater av den enkle grunn at man ikke har hatt kjennskap til den type brev. Noen konkrete eksempler på løsbrev er for det første et brev fra Funäsdalen til Rørås som Arne J Bay har skrevet om og illustrert i Svensk F T november 1994. Her siteres det endog til om svenske løsbrev, men det er unnlatt å peke på at påskriften på brevet "Løsbrev fra Sverrig" ikke er en svensk påskrift, men norsk. Dette viser at løsbrev ikke var ukjent her i landet i 1856, selv om brevet i dette tilfelle er sendt fra Sverige, hvor løsbrevbegrepet har vært kjent lenge (fig 1).

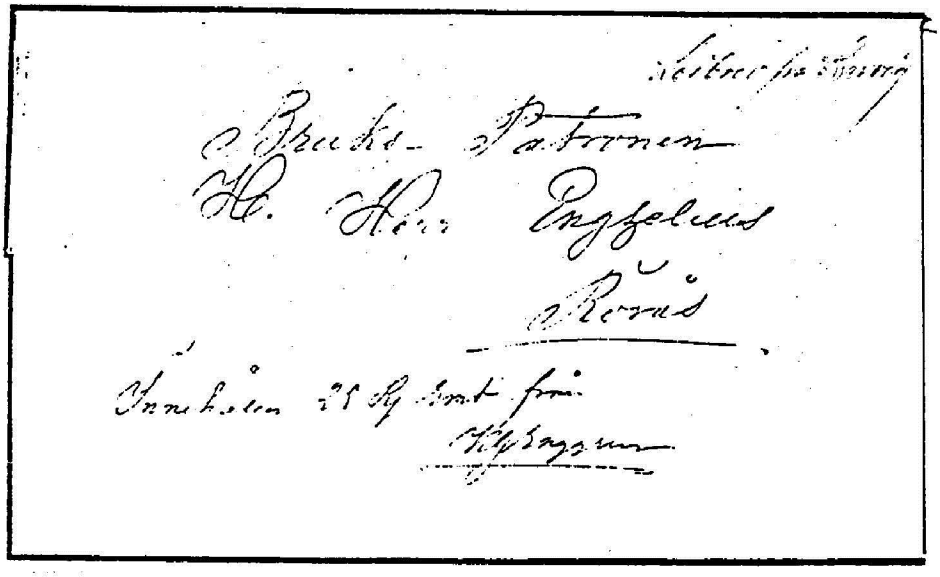

For det andre kan det vises til et brev fra Bergen til Brecke i Sogn, datert 11.september 1790. Brevet har påskriften "udtages paa Rutledalen". Brevet er skrevet på samme ukedag som postens avgang fra Bergen. Brevet er ikke kartert. Stedet hvor brevet skulle uttas (av klappen) var mellom poståpneriene Evenvik og Lervik og er på Sognefjordens sørside, samme side som adressestedet Brecke. Brevet er egentlig atypisk som løsbrev siden det har instruksjoner om uttagning. De fleste løsbrev er i alminnelighet uten påskrifter (fig 2).

Et tredje eksempel er et brev uten påskrift datert Næs jernverk 2.august 1814 adressert til Stavern. I følge Berrum's posthistorie ble post til og fra Næs besørget i løsveske mellom Brevik postkontor og Næs. Fra Brevik ble brevet kartert på vanlig måte og satt i porto, men taksert kun fra Brevik med 4 riksbankskilling. I avstand er distansen mellom Næs og Brevik ca 8 mil. Om den resterende betaling vites intet, men en viser til at det før nevnte circulære fra 1813 bestemte at løsbrevporto ikke skulle være mer enn 4 riksbankskilling uansett distanse (fig 3).

Dette innlegget er skrevet med tanke på å introdusere begrepet løsbrev i Norge. Det er viktig i denne forbindelse å kunne skille mellom løsbrev og underveisbrev. Sistnevnte ble i det store og hele kartert om ikke helt i begynnelsen.

I et senere innlegg vil forfatterene kunne redgjøre for flere antatte løsbrev i en postrute hvor poståpnerier underveis ikke fantes, men hvor behovet for besørgelse av post var påkrevet, og det resulterte i etter noen tiår at poståpnerier ble opprettet.

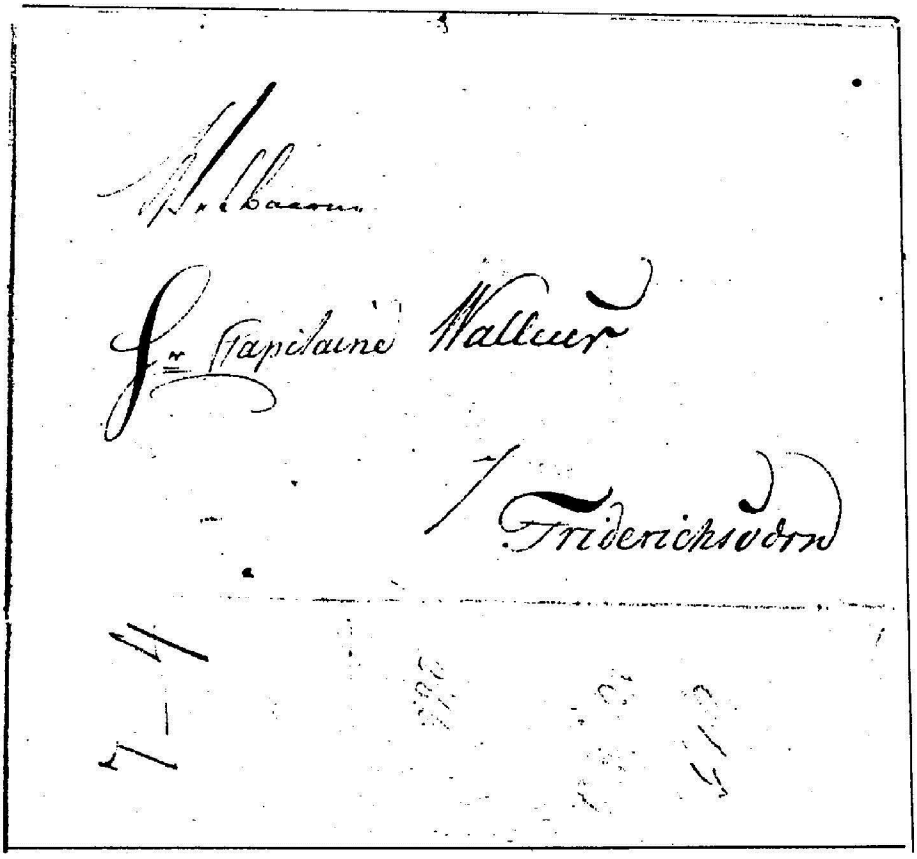

POSTENS HISTORIE

(fortsettelse fra forrige nr)

Av Tor Østlund

POSTSTEMPLENE INTRODUSERES

Etter hvert som postmengdene vokste var det ikke lenger nok og heller ikke praktisk å liste føre hvert brev. En form for merking på hvert brev ble nødvendig, med angivelse av sted, dato, porto osv. Denne merkingen skjedde først manuelt, men etter hvert ble det nødvendig med en innretning som kunne gjøre dette arbeidet mer effektivt.

Oppfinneren av poststemplet er nok glemt, men det eldste overlevende stemplet skal være fra Venecia og dateres til 1435. Avtrykket var imidlertid ikke gjort med blekk eller sverte, men med et stempel som gav et slags pregetrykk i papiret (embossed).

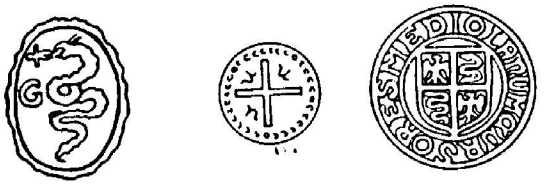

Det eldste stempelet med bruk av blekk skal også være fra Italia. Sforza familien i Minano benyttet i 1450-årene et stempel med familiens våpenskjold, og ordene « corriere mediolanum».

I 1661 ble poststemplet slik vi kjenner det introdusert i England av Henry Bishop, med angivelse av måned og dato. Senere innførte William Dockwra i hans London bypost et trekantet stempel, som kvittering for befordringsavgiften - den såkalte «Penny Post». Bokstaven i det trekantede Dockwra-stemplet opplyste om avgangspostkontoret, som på illustrasjonen er Lyme Street Post Office. Disse stemplene er i dag meget sjeldne og sterkt etterspurt. Londpon City Post ble overtatt av staten i 1698.

Poststemplet ble så populært og nyttig at enhver postadministrasjon innførte innretningen. Også poststempler med ordet FRANCO ble mye benyttet før frimerkets tid, og fortalte at brevet var forutbetalt av avsender.

Poststemplene finnes i et utall varianter og fasonger fra hvert enkelt land, inkludert farge på stemplet.

Norge hører med til de land som senest tok i bruk stempler på brev, med det røde åttekantede stemplet fra Christiania 1845.

POSTHORNET SOM FRIMERKE-MOTIV OG OFFISIELT SYMBOL FOR POSTADMINISTRASJONENE

Vi har vært innom tidligere at det trolig er de tyske slakterne i middelalderen som skal tilskrives oppfinnelsen av posthornet - for varsling av ankomst og avgang. Denne opprinnelsen er litt annerledes en vår forestilling om postiljonen på postdiligensen, enn si vårt eget lands postbønder som ble utstyrt med posthorn og postskilt ved forordning av 1730.

Posthornet i mange fasonger har vært gjengitt på frimerker verden over ved utalllige anledninger. Både fordi det er en gjenstand med posthistorisk interesse, men også fordi mange postadministrasjoner har posthornet som offisielt symbol eller som en del av sin design og sitt varemerke.

Og vi må ikke unnlate å nevne at det norske posthornfrimerket har verdensrekord som frimerkemotiv - uendret i 125 år i 1997. En rekord som posten i Norge kan beholde hvis de selv ønsker det.

POSTKASSEN - NOK EN POSTAL OPPFINNELSE

Ingen vet hvor postkassen først ble introdusert, men posthistorien kan likevel dokumentere at den aller første postkassen i vår forstand stammer fra Paris i 1653. En ganske pikant historie forteller at innretningen ble oppfunnet av frue med navn de Longueville, elskerinnen til dæværende postdirektør Fouquet i Frankrike.

Den franske postkassen er likevel trolig en kopi av en postkasse fra Firenze, Italia, såkalt TAMBURI, som hang ved hovedinngangen til de mer betydelige kirkene. Men ikke bare brev ble sluppet i disse kassene, også anonyme beskjeder til politiet.

Postkasser finnes i mange utgaver - fra land til land. Dens oppgave har alltid vært det samme, nemlig å samle opp folks brev som skal bringes av posten til nær og fjern. Postkassen har forandret seg fra å være laget av tre til våre dagers postkasser av metall. De har fått opplysninger om tømmetider, og de har vært dekorert med mange symboler og farger, alt etter hvilken postadministrasjon og hvilket land den tilhører.

PRIVATE BYPOSTER

Utbyggingen av postverkene tok etter hvert godt vare på fremsendingen av brev fra en by til en annen, og senere fra land til land. Mens lokalposten ble periodevis glemt, til tross for at den ble mer og mer viktig i de store byene pga stor handelsaktivitet mv. Derfor ble det opprettet bypost i Paris 1653, London 1680, Wien 1772. Byposten tok seg av postlevering opptil 6 ganger pr dag, samtidig som postkassene ble tømt av de samme budene.

Også i Norge fikk vi byposter i Christiania, Bergen og Trondhjem. Som i utlandet ble disse private bypostene likevel etter hvert tatt over av statens postvesen, enten fordi de gikk konkurs eller at det offentlige postvesen fikk monopol på tjenestene.

FRIMERKETS FORLØPERE

I byposten i Paris 1653 ble det benyttet noe som har fått navnet «Billets de Post Paye» eller kvittering for at portoen ble betalt. Disse etikettene- med angivelse av dag, måned og år - ble festet til det aktuelle brevet, fulgte brevet til postkontoret for så å bli tatt av. Ingen av disse franske Billets de Port Paye eksisterer i dag, og forsvant sammen med postkassene da Renouard de Villayers bypost ble nedlagt.

I England var det William Dockwras Penny Post Paid stempel, hvis inskripsjon fortalte at portoen var betalt, som kan sies å være forløperen til poststemplet og frimerket. Senere kom stempler med FRANCO og POSTAGE PAID, eller med porto-beløpet i tall. I Berlin 1820-årene fantes et system hvor avsender fikk en kvittering når brevet ble sendt og forhåndsbetalt. De greske Charity stamps fra 1831 og Petrograd merker fra 1839 hører også til denne tidlige kategori «frimerker», hvis periode av samlere kalles for den prefilatelistiske periode.

FRIMERKET BLIR «OPPFUNNET» OG ENHETSPORTOEN INNFØRES

Som ansvarlig for innføringen av portoreformen i England, fortjener gjerne Sir Rowland Hill betegnelsen «frimerkets far». Men frimerket til å klebe på en konvolutt var ikke hans ide Etter mange tiårs tautrekking og forsøk, lanserte Hill sin Post Office Reform, «Its Importance and Practibiliy» i 1837. Han foreslo at for et brev som veide opp til en halv ounze skulle forhåndsbetales 1 Penny innen-for hele Storbritania. Etter mange debatter i Parlamentet ble forslaget godkjent i 1839, og ble presentert for Dr Victoria for signatur. Reformen skulle settes i verk fra 10. januar 1840.

Hills opprinnelige ide var at brev skulle sendes i spesielle omslag med påtrykt porto, og William Mulready fikk i oppdrag å tegne dette omslaget, eller helsaken som vi ville si idag. I mellomtiden foreslo en bokhandler fra Dundee i Skottland, James Chalmers, bruken av etiketter til å klebe på omslaget som et bevis på at portoen var betalt. I tillegg ble gjennomført en konkurranse «Treasury Competition» med forslag til hvordan frimerke skulle se ut. 2.600 forslag kom inn - men ingen ble benyttet. William Wyons

medalje med portrett av Dr Victoria ble i stedet valgt som grunnlag for design på frimerket, hvorpå Hill selv lagde et par røffe skisser til frimerke, som igjen ble overgitt Charles og Frederic Heath (far og sønn) for gravering.

Frimerkene ble trykt hos Perkins, Bacon & Co. Slik ble verdens første frimerke født, men pga forsinkelser kunne det ikke utgis 1. januar som planlagt, men ble offisielt tatt i bruk 6. mai 1840. Denne dagen ble dermed one penny black og two pence blue utgitt som verdens to første offisielle frimerker av et postvesen.

HVORDAN SÅ FRIMERKENE UT ?

Verdens første frimerke var uperforert og postfunksjonæren måtte klippe frimerkene fra hverandre. Perforerings-utstyr kom først i 1847.

De engelske frimerkene ble trykt i ark a 240 stk fordi det var 240 pence i ett engelsk pund. Verdens første frimerke hadde ingen tekst som viste landets navn, fordi frimerket fra starten var tenkt til frankering av innenlands-posten.

Storbritania har beholdt privilegiet med å ha frimerker uten landsnavn, og bruker i dag dronning Elisabeth II profil som et slags «bumerke».

I forrige århundre var postadministra-sjonene meget opptatt av å forebygge portomisbruk, og at postbrukere kunne lage falske frimerker. Derfor ble frimerkene utstyrt med bokstaver i de nedre hjørnene, som igjen gjør det mulig å identifisere posisjonen i arket for hvert frimerke. Dette gjør produksjonen av frimerker vanskeligere for potensielle misbrukere.

Men frimerkesamlingen har blitt mer spennende på grunn av et opprinnelig sikkerhetsmoment. Det er samlere i dag som har glede av å montere alle de 240 frimerkene, med bokstaver fra AA tom TL.

Pga liten avstand mellom frimerkene i trykkarket klippet saksen lett inn i merkebildet. Dette hadde liten betyd-ning i postbehandlingen, men i samler-verden påvirkes verdien av frimerket, paret eller enheten/blokken. Jo bredere marg, desto høyere verdi.

Malteserkors-stemplet ble laget spesielt for det første frimerket, som etter bestemmelsene skulle stemples individuelt. Fra 6. mai 1840 ble det benyttet rød farge i stempelputen, men denne røde fargen i stemplet kunne vaskes vekk. Svart farge ble derfor introduert i september 1840. Malteserkors- stemplene finnes også i andre farger, fordi postmestrene gikk tomme for den tildelte sverten, foruten at de selv laget seg nye stempler når det gamle var utslitt. Samling av malteserkors-stempler på frimerker og brev er derfor meget populært.

MULREADYKONVOLUTTEN

Rowland Hills opprinnelige mening med portoreformen, var at forhåndsbetaling av porto skulle skje gjennom bruk av et omslag laget av William Mulready - den såkalte Mulready-konvolutten.

Publikum var imidlertid av en helt annen mening. De nye frimerkene ble akseptert umiddelbart, mens konvoluttene ble lite brukt og nærmest gjort narr av gjennom en mengde satiriske etterligninger. Paradoksalt nok er etterligningene av Mulready-omslagene meget ettersøkt i dag.

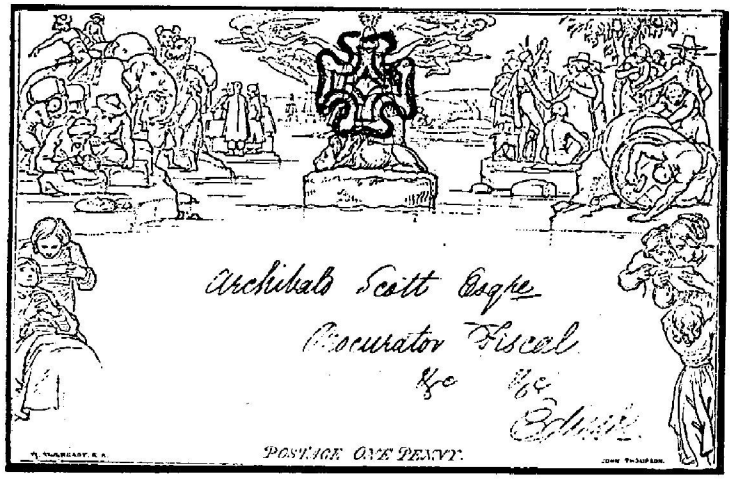

Mulready-konvoluttene eller omslagene eksisterer i 2 utgaver, i sort trykk med 1 penny, blått trykk for 2 pence.

Rowland Hill ble adlet av dronning Victoria, for sitt arbeid med utviklingen av posttjenestene. Etter sin død ble han gravlagt i Westminster Abbey, side om side med nasjonens store menn og kvinner.

I 1839 før postreformen, transporterte General Post Office 75,9 mill brev. Første året etter reformen: 168,7 mill brev, selv om man skrev 1874 før GPO oppnådde det samme overskudd som i 1839.

Men det tok tid før folk ble vant til å bruke frim og forhå ndsbetale posten. I 1850 var 50 % av posten frimerkefrankert, 46 % ble forhåndsbetalt i kontanter, de siste 4 % ble sendt ubetalt.

Fortsettes i neste nr.

CHRISTIANIA - KRISTIANIA

Det skal naturligvis ikke være nødvendig å fortelle denne publikasjonens lesere om navnejusteringen fra Ch til K, men jeg vil likevel sitere fra stedstempelfortegnelsen i Norske Filatelistika: «Kristiania fra 88 - men tross nyanskaffelser ble dog de gamle stempler brukt til oppimot 00 - eller endog lengre».

Det er altså ingen grunn til å forbauses over at man kan finne såvel Christiania - som Kristiania-stempler på post i 1896. Til og med begge navneformer på èn forsendelse kan man se. Jeg viser her svardelen av brevkort nr 38 med de to stemplene godt filtrert inn i hverandre. Begge har datoen 12 X 96, og begge er plassert på verditegnet.

En skulle da tro at begge var avgangsstempler. det er umulig for meg å avgjøre hvilket stempel som er påført først eller sist. Om man vanskelig kan trekke noen konklusjoner, må tilfellet i hvert fall betegnes som kuriøst.

Baksidens tekst er nokså kortfattet: «Ja, tak» og en for meg uleslig signatur. Cammermeyers Boghandel har nok sendt ut et tilbud som her ble akseptert. Cammermeyer later til å ha i hvert fall mottatt mye korrespondanse pr helpost, skal en dømme etter hva som er besvart.

Tore Haga

DER HOVEDPOSTKONTORET ER ET NASJONALMONUMENT

Besøker du en irsk pub og opplyser at du er fra Norge, blir du umiddelbart gitt tilnavnet «the viking» og betraktet som en fjern slektning og en nær venn. Selv om skandinaviske vikinger på 800-tallet herjet stygt på øyene, er all vondskapen for lengst tilgitt, og du føler deg omgitt av hyggelige mennesker som søker kontakt og vennskap. Men denne historien skal ikke handle om mennesker. Snarere om krig og elendighet og noe så «gråtT» som et monumentalbygg av flotteste slag, en bygning som er et nasjonalmonument.

Grunnstenen for hovedpostkontoret i Dublin, eller GPO som de sier på den kanten, ble lagt ned 12. august 1814 og posten åpnet sin virksomhet i denne bygningen 6. januar 1818. Et monumentalbygg av internasjonal standard med søyler i granitt og store statuer på fasaden mot hovedgaten O'Connel Street.

I 1991 markerte Irland 50-års jubileet for påskeopprøret 1916, hvor GPO skrev seg inn historien som det stedet hvor det irske flagget ble heist for første gang, i kampen for å bli selvstendig stat og ikke underlagt myndighetene på den store øye i øst. Påskeopprøret (Easter Rising) ble riktignok slått ned og hovedpostkontoret (unntatt veggene mot hovedgaten) en rykende ruin etter omfattende artilleribeskytning fra sjøen. Men det faktum at skallet var inntakt, førte til beslutning om gjenoppbygging og restaurering som er blitt gjennomført helt opp i 1990-årene. **«The GPO is again being restored as one of the architectural masterpieces at the heart of the capital and national monument to 1916.»**

I 1918 vinner Sinn Fein 73 av de 100 irske plassene i Underhuset i London, og proklamerer Irland som selvstendig republikk. Storbritania fortsetter sine forsøk på å undertrykke frihetsbevegelsen, med støtte fra protestantene i Nord-Irland. Det var borgerkrig mellom britiske tropper og IRA (Irish Republican Army) 1920-22, hvoretter øya blir delt i to - Den irske fristat med dominionstatus, mens britene beholder kontrollen over Nord-Irland. På denne tiden forårsaker en ladning dynamitt at også Nelson-statuen utenfor GPO opphører å eksistere.

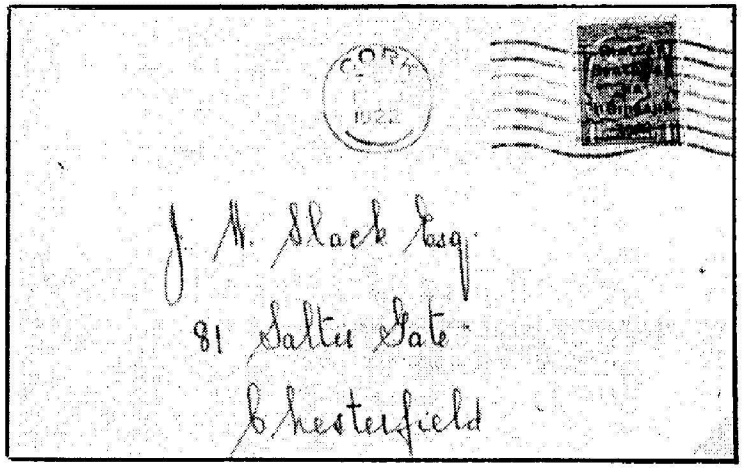

I perioden 17. februar til 6. desember 1922 ble det benyttet engelske frimerker med overtrykk. Konvolutten ovenfor er stemplet CORK 17.2.1922, altså den aller første dagen med offisielt irsk overtrykk på engelske merker.